
Ronde 3**6**

Bart Goossens

Heilig Hart van Maria Berlaar / CNO Antwerpen

Contact: bart.goossens73@gmail.com

Van Bobbejaan tot Bazart: Nederlandstalige popmuziek zet aan tot (literair) leren

1. Inleiding

Popmuziek in het Nederlands is niet altijd ‘sant in eigen land’. Er wordt, zowel door volwassenen als door leerlingen, wel eens schamper gedaan over liedjes in de taal van de Lage Landen. Het Engels is immers de coole taal van de popmuziek wereldwijd, dus wat zitten wij hier wat aan te modderen in het Nederlands? Toch hebben velen van ons hun (soms stiekeme) favoriete Nederlandstalige liedjes, al blijken we vaak strenger in ons oordeel over Nederlandstalige songteksten dan over Engelstalige.

Pas wanneer je in de schatkist van de Nederlandstalige muziek duikt, besef je hoeveel pareltjes van liedjes Vlaanderen en Nederland de voorbije 70 jaar geproduceerd hebben. Het is bovendien uitstekend materiaal om lessen rond te bouwen voor lezen, luisteren, schrijven, spreken, literatuur en taalbeschouwing. Toch duiken die Nederlandstalige popsongs slechts occasioneel op in onze lessen, en dan nog vaak als ‘ludiek tussendoortje’. Want nadat het liedje uitgespeeld is, wordt de les weer ernstig. Mag het wat meer zijn? Je kan gerust de muzikale *schwung* combineren met uitdagende inhoud. Op die manier kunnen we de Nederlandstalige popmuziek de plek geven die ze verdient als taal- en cultuuroverdrager, want net als in andere landen beweegt er wat: popmuziek in de moedertaal is weer in opmars.

2. Popsongs en eindtermen

Hoewel een popsong natuurlijk slechts één tekstsoort is, zijn er flink wat eindtermen in de Vlaamse (en Nederlandse) leerplannen die je ermee kunt bereiken. En zoals elke leraar wel weet, kan je de songtekst als lesdoel op zich nemen, of als opstap naar andere onderwerpen. De mogelijkheden zijn eindeloos.

Qua eindtermen Nederlands liggen leesvaardigheid, luistervaardigheid en literaire analyse voor de hand. Een songtekst ten gronde begrijpen, is leren omgaan met betekenis-dichtheid, metaforisch taalgebruik en de rol van stijlfiguren. Die *close reading* en dat inzicht krijgen in een zekere mate van polyinterpretabiliteit binnen tekstgrenzen zijn belangrijke aan te leren skills. Spreken is ook relevant: grondig argumenteren over muzieksmaak en waarom een liedje goed of slecht is, blijkt bij veel leerlingen moeilijker dan gedacht.

Buiten eindtermen Nederlands sluit lesmateriaal rond popsongs tevens naadloos aan bij andere sleutelcompetenties uit het Vlaamse onderwijs, zoals cultureel bewustzijn en burgerschap. Leerlingen reflecteren over hun eigen beleving van popliedjes als cultuuruiting, over de context waarin ze voorkomen, en lichten de inhoud en de vorm van de liedjes toe.

Burgerschap laat “leerlingen reflecteren over het relationele, gelaagde en dynamische karakter van identiteit” (Vlaamse Overheid 2024), wat heel wat kansen biedt. Voor veel tieners is popmuziek immers een niet onbelangrijk deel van hun identiteit, en hun muzieksmaak wordt ook mee bepaald door de achtergrond en de sociaal-culturele sfeer waarin ze opgroeien. De leeftijd vanaf 13 jaar tot jonge twintiger is bij uitstek de periode waarin iedereen zijn muzieksmaak ontwikkelt, en die verandert nadien doorgaans nog maar weinig. Dat proces is, net als bij andere aspecten van identiteitsvorming, “een spanningsveld tussen samenvallen en afstand nemen van de ander”. Daarom levert in de klas talig interageren met elkaar over variatie en appreciatie van popmuziek boeiende momenten op. Bovendien is popmuziek een relatief veilig onderwerp om met mekaar te leren discussiëren en argumenteren, ook al voelen sommige leerlingen de nood om als smaakpolitie op te treden naar klasgenoten (en de leraar) toe.

3. Bruikbare liedjes en lesideeën

Het is niet de taak van de leraar Nederlands om de hipste in de klas te zijn wat betreft muziekkennis of muzieksmaak, maar je brengt best ook wel eens Nederlandstalige liedjes in de klas die nog niet de playlist van Radio Nostalgie gehaald hebben. Kies liedjes die, qua tekst, wat ‘body’ hebben, of creëer met zinvolle opdrachten de mogelijkheid voor leerlingen om ook ‘hun’ muziek in de taal te integreren.

Je kunt liedjes kiezen om hun thematische relevantie, om bijvoorbeeld klimaatopwarming ('Groter dan ik', Froukje), moeilijke jeugd ('Beter Leven', Zwangere Guy; 'In de kou', Dikke), polarisering in de maatschappij ('De tegenpartij', Clouseau), scheiding ('Layla', De Kreuners), toxische relaties ('Dat heb jij gedaan', Meau) of puberale onzekerheden ('Laatbloeier', Merol) ter sprake te brengen.

Je kunt leerlingen tonen hoe oudere artiesten de nieuwe generatie muzikanten beïnvloeden. Zo is Meau duidelijk fan van Boudewijn de Groot (getuige ook haar mooie cover van 'Avond'), zitten er heel wat Doe Maar-*vibes* in Goldband en streeft Tourist Le MC ernaar de Antwerpse bard te zijn, zoals Wannas Van de Velde. Daan coverde mooi 'De lichtjes van de Schelde' van Bobbejaan Schoepen. Bazart en Pommeliën Thijs zingen in het Nederlands omdat ze geïnspireerd werden door respectievelijk Clouseau en Bart Peeters. #LikeMe liet ouders en kinderen samen Nederlandstalige klassiekers meezingen.

Je kunt literair kijken naar songs die autobiografisch zijn ('Altijd Nooit Meer', Hannelore Bedert) of net een ander vertelperspectief hanteren ('Ruimtevaarder', Kommil Foo). 'De Zotte Morgen' (Zjef Vanuytsel) bevat ongeveer alle courante stijlfiguren.

Je kunt ingaan op de maatschappelijke receptie van bepaalde songs. Zo krijgt de succesvolle Pommeliën Thijs van oudere volwassenen vaak het verwijt "kindermuziek" te brengen, maar *Humo* schreef na Pukkelpop: "Wie zegt dat Pommeliën Thijs kindermuziek maakt, luistert niet". Ook tieners die 'Zilver' voluit meezingen, herkennen echter vaak niet alle referenties in de tekst.

Of ga op zoek naar hoe sommige liedjes een tijdperk symboliseren: de kleinkunst ('Testament', Boudewijn de Groot) of het ontstaan van de Nederhop (Osdorp Posse). Bart Peeters zong dan weer een poëtisch antwoord op de terreuraanslagen in Brussel ('Hemel') en de busramp in Sierre ('Wat nog komen zou').

'Ik hou van u' (Noordkaap) is een kans om een taalkundig bruggetje te maken naar de moeilijke relatie van veel Vlaamse taalgebruikers met het persoonlijk voornaamwoord in de tweede persoon. Je kunt ook sociolinguïstisch de taalvarianten 'stadstaal' en 'jongerentaal' illustreren vanuit de Nederhop.

4. "Moeten we dat kennen?"

Uiteraard. Een test of examen moet natuurlijk geen muziekquiz worden, maar songteksten thematisch of stilistisch analyseren moeten leerlingen kunnen zoals ze dat in de les geleerd hebben. Waar mogelijk, kan je de moeilijkheid van de toetsvragen verhogen door de transfer te maken van geziene liedjesteksten naar ongeziene. Hoewel er in de les duidelijk op gewezen wordt welke aspecten van die tekstuele songanalyse leerstof

zijn, schrikken heel wat leerlingen zich een hoedje als er op de eerste toets vragen over komen, want “da’s maar een liedje; dat moesten we toch niet kennen?” In de les zakten ze immers lekker onderuit tijdens het luisteren en de pennen bleven op de bank liggen tijdens de bespreking, want “wat discussiëren over liedjes is toch *chill*”. De nuance en de complexiteit gaat daardoor in het begin soms wat verloren, maar als je, als leraar, dit lesonderwerp serieus neemt en diepgang vraagt, keert die attitude snel.

Een Nederlandstalig liedje in de les mag ook gerust als ludieke ijsbreker, energizer of korte break tussen twee zwaarwichtige onderwerpen fungeren. Daarvoor hoeft u niet uw zangtalent in de weegschaal te werpen. In een enthousiaste klas zorgen de *play*-knop en de handige *lyrics*-functie van Spotify als vanzelf voor een kort karaokemoment. Zo kan een goede Nederlandstalige popsong in de klas op beide niveaus werken: uitdagende inhoud en lesdynamiek.

Referenties

- Goossens, B. (2023). ‘Van Bobbejaan tot Bazart: popmuziek in de Nederlandse taal’. Antwerpen: CNO.
- Van Peer, V. (2024). “Alles aan het optreden van Pommeliën Thijs was naturel en moeiteloos en mooi”. In: *Humo* (18 augustus 2024). Online raadpleegbaar op: <https://www.humo.be/festivalitis/alles-aan-het-optreden-van-pommeliën-thijs-op-pukkelpop-was-naturel-en-moeiteloos-en-mooi-bd7024ed/?>.
- Verhaeghe, P. (2012) *Identiteit*. Amsterdam: De Bezige Bij.
- Vlaamse Overheid (2024). ‘Eindtermen derde graad na modernisering’. Online raadpleegbaar op: www.onderwijsdoelen.be.